

KŐRÖSSI P. JÓZSEF

A szökevény

Akkor már két éve foglalkozott a gondolattal, hogy a határon átszökik. Útlevelet akkor sem kapott, amikor orvosi papírokkal bizonyította, hogy gyógykezelésre szorul, és otthon nem gyógyítható. Más lehetőség, ha menni akart, nem maradt, mint a szökés.

Volt egy házunk vidéken, a határhoz közel. Ott próbálkozott először, de abban a faluban szinte mindenki besúgó, azok mind meg vannak félemlítve, és isznak is, megbízhatatlanok. A sváb összetartóbb egy kicsit. Ezért próbálkozott a hűgáék falujában. Ott és a környéken is svábok laknak, ott mindenki készülődött, szökdöstek már, vagy szökni akartak. Németországban várták őket a rokonok, akik mindent megfizettek.

Voltak olyan tervei is, hogy csak úgy, blindre, kapcsolat nélkül nekimegy a határnak. Aztán visszariadt.

Elutaztam ebbe a kis határ menti községbe. Bevettem magam a rokonokhoz. Megkerestük a sógorommal a közvetítőt, aki közölte velünk a tarifát. Bejáratos ember volt, az egész falu tudta róla, hogy embercsempész, mégsem árulták el soha. Huszonötezer lejt kért, öt disznó árát. Később, amikor már nem győztem várni a soromat, mert több transzportból kihagytak, megdupláztam az összeget. Ez idő alatt a hűgomék házában laktam, teljesen elkülönítve egy szobában, elszigetelve mindentől és mindenkitől. Nem mozdulhattam ki, nem találkozhattam senkivel, nem láthatott senki. A konyhába sem mehettem ki konspiráció nélkül. Ha ki akartam menni a szobámból, kiengettem a macskát, aki ezekben a napokban velem lakott. Ha a macska megjelent náluk, azt jelentette, hogy ki kell mennem. Ha tiszta volt a levegő, értem jöttek. Az ebédet is behozták, vécére is csak akkor mehettem, ha egyeztettünk. Júniustól szeptemberig váraкоztam. Első kísérletünk ugyanis nem sikerült, augusztus végén a második sem. Útközben, a határ közelében, egy erdőszélen durrdefektet kapott a kocsi. Az éjszaka kellős közepén, nagy bizonytalanságban, visszafordultunk. Megállapítottam, hogy nincs szerencsém. De abban is biztos voltam, hogy majd lesz. A huszonötezeret egyszer már megdupláztam, most már hová duplázzam?! Erre is gondoltam. Volt úgy, hogy nem volt már türelmem tovább váraкоzni. Vagy megcsinálják nagyon gyorsan, vagy nem, és akkor kitérök a szobafogságomból. Nem lehet. Nem lehet, hogy a helyzetem ne változzon. Reménykedtem.

KŐRÖSSI P. JÓZSEF (1953, Nagyvárad) író, költő, könyvkiadó. 1982 óta Budapesten él, volt a Móra Ferenc Kiadó Kozmosz szerkesztőségének lektora, majd szerkesztője, a Holnap Kiadó szerkesztője. Jelenleg a budapesti Noran Libro kiadó vezetője. Több önálló kötet szerzője.

Amikor már nemigen hittem a sikerben, szeptember közepén lehetett érezni, hogy valami történni fog. Üzengettünk, jöttek-mentek a hírek a közvetítő embercsempész meg a nővéremék között. Egyik nap újra megígérték, hogy este tizenegy órára értem jönnek, legyek készen. Ekkor sem jöttek.

A híreket mindig a sógorom hozta, és mindig az utolsó pillanatban jutottak el hozzám.

Holdvilág volt, megfigyeltem, telehold. Lehet, hogy ez riasztotta el a közreműködőket. Nem jöttek, megint hiába várahoztam készenlétben, becsomagolva.

Másnap lefekvéshez készülődött, amikor vacsora után rohanva beállított a csempész. Ittas volt és zaklatott. Azonnal készülj, mondta, mert indulunk. Akkor éppen nem volt felkészülve. Az előző napra igen, erre a maira nem. Pizsamában volt, és ott a sötétben, mert ugye villanyt nem gyújtottak, minden apróságra figyelni kellett, csak állt, majd gyorsan felöltözött a pizsamára. Senki nem tudta a faluból, hogy a nővérénél rejtőzködik. Látták, hogy megérkezett több hónappal azelőtt, és nem látták, hogy valaha is elment volna a faluból. Mikor volt az már.

Kimentek az első kisutcáig, ahol várt egy autó. Benne egy tiszt, legalábbis annak tűnt, egy román tiszt civilben. Tiszt lehetett, mert románul beszélt. Ott csak a románok beszéltek románul, a magyarok, svábok, cigányok magyarul beszéltek. Tisztek csak románok voltak. Románul beszélt és hadarva. Kicsi, bajuszos, alacsony ember volt. Hátról ült, kiszállt, amikor a kocsihoz értünk. Románul köszönt, és ő románul válaszolt. Még le is kezelték. Talán. Az embercsempész elkérte a pénzt.

A pénzt én már kiszámoltam, öt tízezres, kötegebe gumizva. Nem számolták meg, megbíztak bennem. Én ötvenszer átnyaltam már, volt rá időm, ezt ők is tudták, biztosan megvolt. Áadtam a pénzt az embercsempésznek, ő megmutatta a tisztnek. A tiszt megtapogatta, megforgatta, mintha a súlyát ellenőrizné, hogy megvan-e, és visszaadta az embercsempésznek a sötétben.

Akkor az embercsempész átült a volánhoz. A tiszt akart vezetni, de az embercsempész nem engedte, hogy a volánhoz üljön, pedig ittas volt. Engem hátról hagytak, egyedül. Már nem számított. A kisutcából ki a főútra, és azon végig a falu szélére robogtak, szó szerint, mert olyan robogós hangja volt a terepjárónak. Elérkeztek a faluszéli sorompóig, ami már a határsávot jelezte.

Ebben a körzetben csak határsáv-engedéllyel lehetett tartózkodni. Két katona állt a sorompó mellett. A tiszt nem szállt ki, csak kiszólt a lehúzott ablakon át. Azok tisztelegtek. Beszélgettek egy keveset. A tiszt azt kérdezte, ki járt mostanság a vonalon. Így! A vonalon! A kiskatona mondta, hogy ki, és azt is, hogy annak egy órája már. Erre azt mondta a tiszt, hogy ezek a fiúk, mármint mi ketten a kocsiiban, velem jönnek, hazakísérnek. *Mă conduc acasă* – mondta, és megkínálta cigarettával a katonákat. Barátságos beszélgetés volt. Az embercsempészt is jól ismerhették, ami azt jelenti, hogy

sűrűn megfordulhatott azon a vonalon, de azt nem állítom, hogy tudták róla, hogy embercsempész. Velem senki sem foglalkozott. Hátraláttem, nem húzódtam le, nem éreztem, hogy rejtőzködnöm kell. Oda se figyeltem, rájuk se néztem, ne lássák az arcom, gondoltam, ne legyenek felismerhető, kiszolgáltatott vagy ilyesmi. Ki tudja, mi lesz ebből.

A sorompón átengedték őket, beértek abba a kis faluba, ami közvetlenül a határ vonala mellett van, vagy inkább rajta. Kis határfalu, ahová az első háború után, határvédelemre, románokat telepítettek. Soha nem járt azelőtt abban a faluban, pedig azt hitte, jól ismeri a környéket még gyerekkorából. Kimentek ennek a falunak a határába, letértek a földútról rá a mezőre. Nyom se volt. Semmi. Előttünk a távolban egy nagy erdő, és ez a nagy erdő már csak vagy száz méterre lehetett, amikor eléjük toppant a sötétből két kiskatona, és: Stai! Stai! – kiabáltak.

Lámpa nélkül mentünk, gurultunk összevissza, hangoskodtunk, kerestük az átjárást, ezt én is megállapítottam. Megfordult itt már az embercsempész vagy százszor, mégsem találta. Rosszul tájékozódott, meg hát volt is a fejében. Két katona fegyverrel. Puskával. Ott állnak térdig érő kabátban, terepszínű ruhában, mint valami hegyivadászok. Pedig itt nincsenek hegyek, ez az egyik alföld. Elénk ugrottak, és ránk fogták a fegyverüket. A tiszt azonnal szólt, hogy álljunk meg. Megálltunk. Nagyon gyorsan kiugrott az autóból, és jól összeszidta őket. Itt már nem integetett, nem az ablakon keresztül beszélt hozzájuk, hanem nagyon határozottan kiugrott, és rájuk kiáltott.

Eltávolodott az autótól, ment a két kiskatona is utána. Sokáig beszélgettek, egyezkedtek.

Engem akkor már nem érdekelt semmi. Nem hallgatóztam, nem voltam kíváncsi, miről beszélnek. Féltem. Mit ugrál ez itt?! Mi van? Ez, ez az érzés bennem maradt még napokig, a mai napig, pedig már Németben élek. Nehogy valami baj legyen, vagy mi, mert azt nem élem túl. Pedig csak azt beszélhették, hogy minden irányban biztosítva van a szökésünk, vagyis az én szökésem.

A civil tiszt visszaült a kocsiba, és azt mondta az embercsempésznek, hogy guruljon le egészen az erdő külső határáig. Legurultak. Az erdőnél megálltak. A civil tiszt kiszállt, jött-ment fontoskodva az autó körül, az embercsempész meg felnyitotta a kocsi motorházának a tetejét, mintha piszkálna a motorházban valamit. Az éjszaka kellős közepén. Egy erdőszélen. A töksötétben. A román–magyar határon. A senkiföldje előtt.

Rám kiabáltak, hogy ugorjak, és én gyorsan kiugrottam. A civil tiszt felszólított, hogy menjek utána, és gyorsan kövessem. *După mine!* – mondta. Az erdő szélén volt egy egészen keskeny út, ott még szaladtunk is vagy harminc métert. Szaladtam mögötte. Egy kis árokban derékszöget írt le a határvonal. Nagyon érdekes volt. Egészen jól látható. Mintha egyik csücske lett volna az országnak. Magyarország részletesebb térképein meg tudom jelölni. Ügyelni kellett, hogy az ember hová lép, mert akár vissza is tévedhe-

tett Romániába. Elértünk a következő kis erdősávig, mellette egy újabb kis árok, vízmosás. Egyszer csak ott volt előttem a homokkal leszórt senkiföldje, a semleges terület, amiről tudtam, hogy se az enyém, se a tied. Életemben akkor léptem először külföldre, abban a pillanatban. Aztán megint a sűrű-sűrű erdő. Ez volt Magyarország.

Amikor a kis árok vagy vízmosás alsó partjára értek, a tiszt megfogta a kezét, azt mondta, álljon a háta mögé, és lépkedjen a nyomában mögötte. Egyértelmű volt, hogy csak szorosan mögötte haladhatott. Rögtön utánuk, ezeket a nyomokat eltakarították. Mint egy kis csatornában, félméteres keskeny sávban kellett lépdelnie a civil tiszt mögött. Ő, ott, akkor, elmondta románul, elhadarta, hogy merre menjen. Merre menjek?

A civil tiszt adott két támpontot: a fényt, amit majd felfedezek, ha meghallottam a disznóröfögést. Ahol ez a kettő együtt van, ott találok majd egy disznópásztorhoz tartozó tanyát, egy kanászt, aki erős reflektort tart az udvaron, az világítja be a környéket. Megadta a hang és a fény irányát, majd elköszöntünk. Lekezeltünk. Talán még jó utat is kívánt. Megköszöntem a kockázatot, amit értem vállalt, és elindultam az adott irányban. Egy idő után a hang irányított, nem érdekelt a fény. Azt sokáig nem vettem észre, nem volt, fel se tűnt, vagy nem vettem észre.

Nagyon érdekes figura volt ez a civil tiszt, ahogy én a sötétben megfigyeltem és megjegyeztem magamnak. Moldvai vagy oltyán. Kis bajusz mögött ideges ember, aki hadarva beszél. Állandóan cigarettázott, és remegett a keze. Amit értem vagy velem tett, azért halálbüntetés jár, ha elkapják. Vagy ki tudja?! Naponta vagy hetente kitüntetés! Vajon hányszor tette meg ugyanazt az utat a disznóröfögésig ez az ember?

Az embercsempész mindig ezzel dolgozott, ezzel a civil tiszttel. Neki más embere nem volt, nem is lehetett.

Csak azt nem tudom, miért kellett annyi ideig várnom rá. Azzal is gyanút kelthettem, hogy a legdrágább áru voltam. Akikkel az embercsempész összejátszott, azok mind az ő emberei voltak. Svábok, magyarok, románok. Cigányok is. De a civil tiszt csak azokkal a katonákkal játszott össze, akik a sötétben váratlanul elénk ugrottak a határsávban. A közvetlen határmentiekkel nem. Azért futottunk, hogy a határmentieket elkerüljük. Nem sikerült. Azok sem voltak beavatva, akik a falu szélén, a sorompónál megállították a kocsit. Nekik a tiszt úgy adta elő, hogy mi ketten, a közvetítő meg én, hozzá megyünk, a szállására, inni, enni, meglátogatni a feleségét. Aztán majd egyszer, az éjszaka folyamán, vissza is jövünk. Baráti látogatás lesz, ami után majd részegen visszajövünk.

Elköszöntek, elváltak. A civil tiszt visszaszaladt. Az embercsempész várta az autónál. Beindította a motort. Ő pedig átment azon a keskeny kis sávon, s akkor már Magyarországon volt. Átmentem, már Magyarországon voltam.

Éreztem is, hogy itt vagyok. És akkor kezdődtek az igazi gondok.

Egy erdő szélén találta magát, sötét volt, alig világított egy kis holdvilág. A civil tisztól azt az utasítást kapta, hogy menjen az erdő szélén végig. Ő viszont bement az erdőbe, mert azt gondolta, annyira kicsi az a sáv, hogy egy román át is lőhet utána. Hallott ilyeneket, nem lehet tudni. Így aztán bement, majd pedig bekeveredett az erdőbe. Kóvályogott, tévelygett, botladozott, kereste a megadott irányt. Minél inkább kereste, annál inkább elbizonytalanodott. Sűrű, fiatal erdő volt, nagyon sűrű és nagyon fiatal. Attól tartottam, hogy visszatévedek Romániába.

Bőrkabát volt rajtam, ami több helyen felszakadt. Ideges voltam, és izgattott. Még hasonló helyzetben sem voltam soha. Űri gyerek voltam világéletemben. Lyukas zoknim sem volt, nemhogy szakadt kabátom. Orvosnak készültem, nőgyógyásznak. Űriembernek számítottam a környezetemben, akinek van pénze arra, hogy egy-egy jobb cuccot még a nagyon rossz körülmények között is megszerezzen. Külföldről. Jugoszláviából, akár Amerikából is. Például egy márkás farmert. Apám kisvárosban, tartományi székhelyen törvényszéki bíró, anyám háztartásbeli. Katona nem voltam, éhezni nem éheztem soha, mégsem estem pánikba, bár nem sok kellett hozzá. Legjobban amiatt félttem, hogy nem távolodtam el eléggé a határsávtól. Bármikor rám lőhetnek, vagy visszatévedhetek Romániába. Abban bizonyos voltam, hogy most már Magyarországon vagyok, életemben először vagyok itt, külföldön. De abban is bizonyos voltam, hogy nem tudom, merre kell mennem innen tovább. Hiába hallottam a disznóröfögést, fényt nem láttam, és a röfögés is hol innen, hol amonnan bukkant elő, attól függően, hogy éppen benne vagyok az árokban, vagy kívül vagyok. Azt sem tudtam, hogy kell-e magyar katonával találkoznom, vagy sem. Ha kell, akkor mi a fenéért nincsenek már itt, ahol lenniük kell? Félttem, hogy ha majd találkozom velük, akkor kezdődik ugyanaz, amit a románokkal éppen most fejeztem be. És ha rám kiabálnak, hogy állj, ki vagy?! Vagy mit tudom én, mit kiabálnak, akkor mit felelek? Persze ez az állj, ki vagy?! jobban hangzik, mint a stai! Határsértő vagyok, akárhonnán nézem. Ha rám fognak megint egy fegyvert, akkor mi lesz? Nem tudtam, hogy a magyarok már nem védik a határt.

A farmerem elszakadt. Jugoszláviából hozták távoli rokonok. Senkinek sem volt ilyen farmerja, eredeti Lee. Sokáig vártam rá, már nem is reméltem, aztán augusztusban megjött. Mégis megjött. Hosszú volt, vágni kellett a végéből. Mindegyik farmer végéből vágni kell, de a Lee-ből a legtöbbet. Elvittem apám barátjához, a szabóhoz. Megmért, rövidítse le a méretemhez. Megtörtént, aztán érte mentem. Nagy gebasz van, mondta a szabó, apám barátja. Nehezen tűri a vasalást, de megcsináltam. Ilyen éle lett a farmerednek, fiú. Büszke lehetsz rá!

Fél óráig, háromnegyed óráig bolyongott, amikor egészen közelről meghallotta a disznók hangját. Akkor rögtön meglátta a fényt is, ami hozzájuk tartozott. Innen már könnyen jutott el a tanyáig, ha lehet annak nevezni. Nagy kutyái voltak a kondásnak, nem tudta megközelíteni, mert ugattak,

vicsorogtak. Nem volt ott ház, nem volt ott tanya, nem volt ott semmi olyasmi, amiről a román civil tiszt beszélt. A kondás egy barakkban lakott. A határ mindössze száz-százötven méterre tőle, viszont annyira kacskaringós, hogy fényes nappal is el lehet tévedni. Mesélte később, hogy többször is járt odaát. Átjárt Magyarországról Romániába, csak úgy átsétált, amikor olyanok voltak a viszonyok, amikor még nem volt így elmérgesedve az élet. Nappal lehet látni onnan, tőle a románokat meg a román temetőt. A kis román telepes falunak a temetőjét, meg a románokat. Így mondta.

Amikor az ugatásra kijött a kanász, én csak annyit kérdeztem tőle, hogy Magyarországon vagyok-e. Még akkor sem voltam teljesen biztos ebben. Mondta, hogy igen, jöjjön. Elmondta később, hogy nap mint nap jönnek. Jösztek. Jövünk. Egy éjszaka nyolcan-tízen is átszöktek ugyanazon a szakaszon. Átszöktök, szökevények. Ő már megszokta, hogy odajönnek. Szerintem meg is bízták a fogadásukkal. A románok is mindig ezt az irányt adják meg ezek szerint mindenkinek, mert mind oda érkeznek, hozzá, ehhez a disznópásztorhoz.

Leültette, kínálgatta pálinkával és cigarettával. Az italt nem fogadta el, sohasem iszik, de rágyújtott. Mondta, hogy nyugodtan üljön le, majd ő értesíti az illetékeseket.

Akkor éjszaka, azon a szakaszon kivételesen én egyedül szöktem át. Csodálkozott is ez az ember: máskor nyolcan-tízen jönnek, mondta, maga meg csak egyedül. Ez nagyon furcsa lesz. Ebből adódtak aztán a kellemetlenségek, mert ha valaki egyedül átjön, ha egyedül szökik, az gyanús. Később kémnek hittek. Ha négyen jönnek, és négyféleképpen beszélnek, vagy egyformán beszélnek, akkor már a belügyes össze tudja állítani a képet. Neki vannak olyan információi, amelyek nekem nincsenek. Így, egy ember, egyet mond. Mondhat ezt is, mondhat azt is, amíg ki nem forgatják. És ezek ott értenek hozzá, hogy jól kiforgassanak.

A disznópásztor bement a közeli kis faluba és onnan szólt be telefonon a községbe. Visszajött olyan háromnegyed óra múlva, és azt mondta, üljön nyugodtan, majd jönnek. Rá egy fél órára megérkezett egy autó, egy önkéntes rendőr, egy öreg nyugdíjas, aki magával vitt a községbe, a lakására. Kérdezte, hogy honnan jött. Honnan jöttem. Megmondta. Kávével kínált, kiállított egy jegyzőkönyvet vagy valami hasonlót. Ez volt az első papírja Magyarországon. Ez az ember már papíron adta tovább a katonáknak. Az önkéntes a lakásáról telefonált a határőrsre. Egy katonai dzsippel jött érte két fiatal srác, két magyar határőr. Meglepte az öltözetük. Olyan volt, mint a románoké. Hasonló. Elbeszélgettek. Ezek a srácok rögtön bevitték a községbe, ahol a határőrségnek van egy laktanyája. Ott átvette egy százados. Talán százados. Nem ismerem a magyar rendfokozatokat.

Ez csak annyit kérdezett, ki vagyok, mi vagyok. És újra felvettek két-három adatot. Elkérte a személyi igazolványt, és viccelődött velem. Viccelődött velem.

Tévét is nézhetett a klubteremben. Végig egyedül volt. Az egész körzetben nem jött át akkor senki. Ez nagy dolog. Ritka dolog. Már tizenegy-tizenkét óra körül járt az idő, éjszaka. Ami meglepte, és amin elgondolkodott: azon az éjszakán egyetlen személyért, érte, két autót mozgattak. Mert itt elüldögélhetett volna reggelig, de azt a katonák nem várták meg. Ismerték a menetrendet: ha éjfélig nem jön senki, akkor már később sem jön senki. Ez a százados vagy milyen rangú katonatiszt újra telefonált. Eltelt vagy negyvenöt perc, és érte jött egy hátul elkülönített, ketreccel felszerelt mikrobusz. Csak érte. Ebbe a ketreche ültették, mellette katona gumibottal. Mint egy kutyát, úgy szállítottak. Elöl is ültek ketten. Azok a katonák, akik felszedték a disznópásztornál, nem őriztek, nem törődtek vele. Ezek már vigyáztak rám. Egy vézna, sovány, ártatlan ábrázatú kiskatona őrizte. Vagy negyven-ötven percig utaztak, végig nagy sebességgel.

Nagyon élveztem. Nagy élmény volt először magyar földön egy ilyen éjszaka. Mint amikor a nagy maffiózókat viszik a tárgyalásukra megbilincselve. Engem nem bilincseltek meg, mégis olyannak láttam kívülről magam, mint azokat. Néztem hátra, ki a hátsó ablakon, néztem a kanyarokat. Örültem nagyon. Csak átjutottam. Már itt vagyok. Vagyis ott.

Bevitték egy kisvárosba, ahol egy egész kaszárnya volt a szökevényeknek berendezve. Ez volt átalakítva ideiglenes szállássá. Termeket alakítottak ki ágyakkal. Iskolai tornateremnek néztem. A hátsó részben fürdő. Bevezették egy terembe. Senki sem volt ott rajta kívül, de volt vagy húsz ágy, azt mondták, lefekhet. Nyitva hagyták az ajtót, és az ajtóban egy ór állt egész éjszaka, a külső ajtó zárva. Nem törődtek vele. Nem érdekelte őket, mi történik velem.

Látták, hogy nincs velem probléma, fáradt is voltam, stresszben is voltam, több hét után először boldog. Látszott rajtam. Nagyon gyorsan lefeküdtem. Egész reggelig egyedül maradtam.

Reggel hat óra körül ébresztettek. Megmosakodtam, és hát, ahogy tudtam, ott a fürdőben összeszedtem magam. Szappan, törülköző nem volt nálam. Vittem magammal váltónadrágot meg egy pulóvert, valahonnan előkerült, számítottam rá, de törülközőről nem gondoskodtam. Mire elkészültem, fél hétre, jött egy társaság. Nyílik az ajtó, és négy vagy öt ember jön be. Szökevények, határátlépők, mint én.

Hét óra körül kaptam egy nyomtatványt, egy kitöltendő ívet, amit nálunk formulárnak mondanak. Adtak írószerszámot is. Hamar kitöltöttem. Fél kilenc felé megint érkezett egy csoport szökevény. Ekkor jöttek vagy tizenvalahányan. Volt köztük, akit látásból ismertem. Reggel szökhetek át, vagy feltartották őket valahol. Hogy engem éjszaka miért hoztak ide be, nem tudom. Nem akarták, hogy egyedül ott kint aludjak, vagy... Nem tudom megfejtani. Kitöltöttem a nyomtatványt. Az adataim már szerepeltek rajta, ez volt a lényeg, meg egy indoklás, amit meg kellett írnom arról, hogy miért szöktem át, és mik a terveim. Megírtam. Ha nem maradhatok

Magyarországon, Németországba akarok továbbmenni. Becsüs vagyok, nem simlis, régiségkereskedő.

Ekkorra összegyűltünk már huszonhatan, mindenki elkezdte töltögetni az íveket. Mivel én érkeztem leghamarabb, engem szólítottak elsőnek. Elsőnek nagyon rossz lenni.

Megérkeztek a belügyesek is. Behívták egy terembe. Nyakkendős civilek, négyen-öten forgolódtak, fontoskodtak. Egy nyakkendős, bajuszos ürge ült az egyik asztalnál. Foglaljon helyet. Leült. Előtte a kitöltött nyomtatványom. Először egypár adatot kérdeztek tőle újra. Honnan jött? Kicsoda maga? És aztán meglepetésszerűen és durván rátért a tárgyra: hogy jött át a határon? Magyarázza el, milyen úton és hogy szökött.

Engem persze odaát megfenyegettek, nehogy eljárjon a szám, nagyon vigyázzak. Hát itt, ebben a teremben elkezdtem mindenfélét összehordani, nem voltam felkészülve, mindent mondtam, amit kitaláltam, ami eszembe jutott. Na, de ezeknek az nem volt elég. Nem lehet őket olyan könnyen átverni. Úgy kiforgatott, úgy megforgatott, olyan kérdéseket tett föl, hogy már én is észrevettem magamon, hogy ellentmondásosan tálalom a dolgokat. Rám is pirított: hazudik! Hazudok?! Nekem ilyet még sohase mondtak. Ki hozta magát? Ki küldte magát? Magát visszaküldjük, ha összevissza hazudozik.

Mondtam is neki, hogy én garanciát vállaltam, megígértem azoknak ott, akik segítettek, hogy nem árulom el őket. Erre a kihallgatóm azt mondja: mit gondol maga, átmegyünk és azokat is kihallgatjuk, vagy mi? Reklamálunk majd a románoknál, mi? Mit gondol maga? Hogy gondolja? Tudnunk kell pontosan, hol jött át, hogyan jött át, különben visszaküldjük.

Ennyi elég volt. Szégyellem, de elmondtam, ki hozott, hol hozott. Konkrétan. Mindent. Erre azt mondja, hogy amit én itt összehordok, az mind hazugság. Kicsoda maga? Tudja, kicsoda maga? Majd én megmondom!

Maga az S-i határőrös parancsnokának a fia, mondja. Hogy mi? – kérdem, össze tetszik téveszteni valakivel! Hát hogy?! Hát hogy, mondom: hát hogy?! B.-t, akinek a nevét ide leírta, B.-t honnan ismeri? – kérdi. A nagybátyám, mondom, azért írtam oda le. Volt ugye olyan rovat, hogy milyen rokon él itt Magyarországon. B. igazából nem a nagybátyám, hanem a nagynéném férje, de az ő neve országosan ismert, író, ezért neveztem meg őt, és nem a nagynénémet. Hívják fel telefonon, mondom. Ott a telefonszám. Nem hívjuk, mondta. És nem hívták föl. Addig forgatott jobbra meg balra, aztán meg vissza, hogy azt se tudtam, mi lesz ebből. Nem is sejtettem, mikor lesz ennek vége. Nagyon rám ijesztenek, mondtam. Hát persze, mondta ő. Jegyzetelt egy lapszélre, én meg ágaskodtam. Rám szólt: maga mit leskelődik?! Érdeklí magát, amit én itten írok? Mondom: hát csak...

Hátrazavarta. Menjen oda az ajtóhoz, mondta ez a másik civil tiszt, és ott maradjon. Hátrament. Aztán még kérdezősködött, ő meg védekezett. Azt hitte, hogy védekezik. Már majdnem elsírta magát.

Elképesztő látvány lehettem. Csaknem két méter magas vagyok, és száz kiló fölött. Ha még sokáig kínoznak, elbőgöm magam. De hát uram, én nem az vagyok, akinek gondol. Össze tetszik engem téveszteni, mondtam. Akkor fiókot nyitott, babrált valamivel. Később megtudtam, hogy talán még magóra is veszik a beszélgetéseket, csak hát azt nem közlik senkivel. Majd megmondom én, kivel tévesztem össze, mondta, belökte a fiókot, és ezzel elengedett.

Kémekeket kerestek, mert a románok rendszeresen kémekeket dobtak át. A kémen látszik, hogy kém. Akiket ott összegyűjtöttek, munkások voltak, mindegyiken látszott, hogy munkás. Mindegyiken látszott, hogy szerencsétlen. Azt gondolta, hogy egyedül ő nem kémgyanús, merthogy egyedül jött, meg nem úgy néz ki, mint azok. A kémekek nem egyedül jönnek, csoportba verődnek, hogy ne tűnjenek kémnek. Ellentmondásos dolgokat akartak rákenni. Bedobják az embert a vízbe, aztán ki kell úszni. Akkor ő még nem tudta, hogy neki sikerült.

Tizenöt-húsz perc múlva behívták egy másik terembe. Itt már rokonszenvesebb alak fogadta. Na, üljön le ide velem szemben, és őszintén mondjon el mindent úgy, ahogy volt. Elmondta megint ennek is. De azt is, hogy a kollégája miket állít róla. Meg kell magának is értenie, nekünk itt mindenkit ellenőrizniünk kell, mondta. Igen, mondta ő, megértem, ez természetes. Én is ezt tenném. Az ideiglenes tartózkodási engedélyt a harmadik kihallgatójától kapta meg.

Áttestem három kihallgatáson, és akkor még meg kellett várni, amíg mind a huszonhatal nem végeznek. Én azt gondoltam, amikor ebbe a lakatnyába vittek, hogy minden nagyon hamar fog menni. Nem tudtam, hogy mindenkit kihallgatnak, és ezzel elhúzódik a dolog. Előbb ezek az alapos kihallgatások, aztán meg a várakozás a többire. Akik csoportban jöttek, azokat mindig újra és újra behívták. Tízszer egymás után. Mindenkiből azt akarták kiszedni: kinek fizettek, ki volt a szöktető, ki volt az összekötő, részt vettek-e a szöktetésben katonák vagy tisztek, név szerint. Azok elmondták háromféleképpen, akkor újra kezdődött mindent előlről. S aztán azok is összejártak. Stresszben tartottak mindenkit. Láttam, kipirosodva jött ki mindenki a teremből. Nagyon sokáig kefélték a társaságot. Nekem még szerencsém volt, hogy egyedül voltam. Amit mondtam: ez van, ha hiszik, jó, ha nem, nem.

Amikor kihallgatják, az ember mindenfélét mond. Az első kihallgatáson mindig egyedül van az ember, ráadásul pizsamában a nagykabát alatt. De a másodikon ketten voltunk, sőt: egy időben többen voltunk bent. Hárman, négyen is. Engem kérdez, kihallgat, én felelek, és közben, amit mondok, hallják a többiek. Akkor még nem lehet tudni, ki lesz az, akit majd visszaküldenek.

Mikor kiosztották a tartózkodási engedélyeket, akkor vette észre, hogy három srácot, három fiatal fiút, tizenöt-tizenhat éveseket, és egy olyan har-

mincöt éves fiatalembert visszaküldenek. Nem kapták meg a papírokat. Vidéki kölykök voltak, viccelt velük a belügyes, hogy az anyátok útra tett, felvettétek az útipoggyászt, aztán elindultatok világot látni. Úgy is kezelték őket. Írni alig tudtak, adatokat sem tudtak szolgáltatni. Ezeket kiutasították. Vissza. Hová küldjék őket, nevelőotthonba? Hová?

Volt egy fiatalember, akinél más probléma merült fel. Nem volt személyazonosságja. Nálunk azt buletinnek mondják. Négyen jöttek egy csoportban, két férfi, két nő, és ennek nem volt semmije. Ismertem látásból. A-ban dolgozott, mint szabó. Emlékeztem az arcára. Azt beszélték ott az emberek, hogy ez a szabó a szekunál, vagyis hát a belügyeseknél volt sorkatona annak idején, na de hát ez is... Ez semmire nem bizonyított. Ez nincs feltüntetve sehol, ezért valakit nem küldhetnek, nem adhatnak vissza.

A srácok nem nagyon fogták föl, mi történik velük, ha visszamennek, hát visszamennek. Sárosak voltak, az egyiknek lyukas volt a cipője is, úgy néztek ki... azok úgy néztek ki... Szakmájuk se volt, csak nyolc általános... Mit akartok, kérdezte tőlük az egyik belügyes. Nem akartak azok semmit.

Ez a harmincöt éves szabó megvadult, amikor megtudta, hogy visszaküldik. Bennhagyta a kabátját. Amikor kihozták utána, széttépte, és majdhogynem kényszerrel vitték onnan el. Összeszedték és felrakták egy autóra. Ezeket kiviszik egy határátkelőhelyre és átadják őket a románoknak, akik aztán jól elverik őket. Maradandó sérüléseket okoznak, szándékosan, nem gumibottal.

A szabót sajnálta. Gyerekei voltak, két házasságból. Ki tudja, ki vagy mi elől szökött volna. Vasalt-e már farmert élire?

Gyorssegély címen kaptunk ötszáz forintot, plusz útiköltséget. Én Pestet mondtam végső úti célnak.

A magyarok nem ellenőrzik a határt. Azt mondják, minek? Pedig nem jelentkezik ám mindenki a disznópásztor tanyáján vagy a határőrsön, hanem egyenesen Pestnek indul. Akinek volt pénze és stoppal, alkalmi járművel feljött, azóta sem jelentkezett sehol. Ha a románok kémet akarnak átdobni, átdobják éjszaka, az itt lebonyolítja két-három nap alatt a dolgait. Pesten elvegyül a kétmillió ember között, ki is nyírhat két-három embert, még szerezhethet is fontos információkat, gyűjtogathat is, és a zöldhatáron szépen visszamegy. Egy terrorista miért jelentkezzen le?! Egy terrorista ideiglenesen jön. Azt fizetik otthonról, nem azért jön, hogy itt maradjon. Nincs ilyen eset? Kell hogy legyen. Ilyen könnyelműen nem lenne szabad őrizetlenül hagyni a magyar határt. Hogy a katonák csak eltűnnek, és ki tudja, mi történik a határon éjszaka. Nem lehet ezt így csinálni. Legyenek ott a katonák, ahova valók és figyeljék a mozgásokat.

1988-ban szöktem Szatmárnémetiből, pizsamára öltözve. Megnősültem, kétszer elváltam, gyerek nincs, Münchenben élek. Nem járok haza. Nem tudom, hol van.